

Mehmed Novo: *Young and Unemployed – Does the Trade Cycle Matter for Health?*

Umeå University Medical Dissertations 2000

Mehmed Novos avhandling *Young and Unemployed – Does the Trade Cycle Matter for Health? A Study of Young Men and Women during times of Prosperity and Times of Recession* tar upp flera frågeställningar som är av stort intresse för alla samhällsintresserade. Den viktigaste är ju den som antyds i titeln, nämligen frågan om människor som blir arbetslösa när samhällsekonomin går dåligt och arbetslöshetstalen är höga (recession) mår annorlunda än de som blir arbetslösa under en period med bra samhällsekonomi och låga arbetslöshetstal (boom). Man kan ju argumentera att det kan kännas acceptabelt att vara arbetslös när de flesta av ens kamrater också är det, men däremot avskrämt när flertalet av dem arbetar. Frågan är förstås relevant både för unga och gamla men Novo har koncentrerat sig på de unga. Det känns också motiverat eftersom det är bland de unga som attityderna till arbetslivet grundläggs. Andra frågeställningar i avhandlingen handlar om mäns och kvinnors hälsa i arbetslöshetssituationen.

De empiriska arbeten som ligger till grund för avhandlingen bygger på två kohortundersökningar som Anne Hammarström, Novos handledare, startade i Luleå där man med svenska mått mätt haft relativt hög ungdomsarbetslöshet även under boom men förstås i än högre grad under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet.

Boomkohorten bestod av 1 083 pojkar och flickor som gick ut grundskolan 1981 i Luleå. Data insamlades huvudsakligen med formulär. Den nu aktuella undersökningen bygger på uppföljningen efter fem år. Arbetslöshet har i denna grupp undersökts med

hjälp av formulärfrågor till deltagarna själva både år 1983 och 1986 medan allt som handlar om symptom och andra förhållanden bygger på formuläret 1986 endast.

Recessiongruppen bestod ursprungligen av 898 pojkar och flickor som gick ur grundskolan i Luleå 1989 och följdes upp fem år senare, dvs 1994. I detta fall har arbetslöshetserfarenheten definierats med hjälp av data från arbetsmarknadsregistret under en treårsperiod från 18 till 21 års ålder.

Långtidsarbetslöshet har i båda grupperna definierats som arbetslöshet av minst 26 veckor i ett sträck. Samma formulär har använts (90 frågor) för att mäta symptom och sociala och psykologiska förhållanden. Det var bara två procent bortfall i boomgruppen och tio procent i recessiongruppen. I båda fallen är detta mycket små bortfall och särskilt gäller detta förstås boomgruppen vars låga bortfall har att göra med handledaren Anne Hammarströms mycket omsorgsfulla arbete med detta.

Resultaten visade att de långtidsarbetslösa hade mera symptom än övriga. Däremot hade de inte flera eller starkare symptom under boom än under recession. Det enda undantaget från detta var psykologiska symptom hos män som var mer uttalade under boom än under recession. Huvudfyndet var egentligen att det allmänt förekom mer självrapporterad ohälsa under recession än under boom och att den skillnaden syntes särskilt tydligt bland dem som *inte* var arbetslösa.

Det fanns en rad intressanta skillnader mellan de unga manliga och kvinnliga deltagarna när det gäller förklaringsfaktorerna

till hälsa/ohälsa. Kvinnorna upplevde högre krav och hade oftare dålig kontantmarginal och var oftare arbetslösa samt även mer pessimistiska än männen. Multivariata analyser visade att pessimism, dålig kontantmarginal och höga krav var starka förklaringsfaktorer för dålig hälsa, både kroppslig och psykologisk.

En noggrann analys av bortfallsgrupperna visade att de som svarade sent i de olika faserna av utskick och påminnelser har haft mera arbetslöshetserfarenheter än andra. Bortfallen var ju dock påfallande små (särskilt i boomgruppen där forskarna i hög grad hade personliga kontakter med deltagarna) och de har därför ingen avgörande betydelse för slutsatserna.

Bland män var alkoholkonsumtionen högre under boom och bland kvinnorna var den högre under recession. Som väntat rapporterade kvinnorna över lag mycket lägre alkoholkonsumtion än männen. Ett annat viktigt resultat var att alkoholkonsumtionen var högre ju längre arbetslösheten hade varat bland de arbetslösa. Det

gällde både kvinnor och män och både under boom och recession. Sambandet var starkare under boom än under recession

Slutligen belyser avhandlingen även sambandet mellan arbetslöshet och rökvanor hos unga. Novo påpekar att rökvanorna visade sjunkande tendens fram till 1990 men att denna tendens därefter bröts. Man utgår från att den brant ökande arbetslösheten kan ha med detta att göra. Det var flera icke-rökare under recession än under boom bland de undersökta, och det var också en högre andel av de långtidsarbetande än av de övriga ungdomarna som rökte.

Detta är en intressant avhandling med en rad intrikata frågeställningar som varmt rekommenderas till studium. I stort sett kan man säga att resultaten av avhandlingen talar mot att det skulle vara någon större skillnad i ohälsoeffekten av arbetslöshet hos unga mellan boom och recession. Men det finns många nyanser i detta och avhandlingen väcker många frågor som man bör forska vidare på.

Professor **Töres Theorell**
Institutet för psykosocial medicin
Stockholm